

Historia ja yhteiskuntaoppi auttavat ymmärtämään kriisejä

EERO KITUNEN

Sanaa kriisi on käytetty yhteiskunnallisessa keskustelussa viime vuosina niin paljon, että se on kokenut jonkinlaisen inflaation. Samalla uhkaavat inflatoitua ne aidosti tärkeät yhteiskunnalliset kysymykset, joihin kriisi-sana on kulloinkin yhdistetty. Noin viimeisen vuosikymmenen aikana olemme saaneet kokea ainakin finanssikriisin, eurokriisin, ilmastokriisin ja pakolaiskriisin. Nyt käynnissä olevan koronaviruspandemian kohdalla kriisisanan käyttö on täysin oikeutettua.

Sanan kriisi juontuu kreikankielisestä krisisanasta. Antiikin aikana sillä tarkoitettiin ratkaisua tai taudin käännettä. Sairauden kohdalla se tarkoitti siis hetkeä, jolloin potilas alkaa parantua tai tehdä kuolemaa. Nykypäivän poliittisessa retoriikassa kriisi-sanan käyttö näyttäisi usein liittyvän ratkaisuihin. Sillä ei kuitenkaan tarkoiteta itse ratkaisua vaan perustellaan sitä. Toimittaja Marko Junkkari onkin muistuttanut, että poliitikot pyrkivät kriisipuheella hakemaan kansalaisilta hyväksynnän tekemilleen kovalle päätöksille (HS, Merkintöjä 10.4.2020).

Historian ja yhteiskuntaopin opiskeleminen kehittää kykyä tällaisen kriisipuheen tunnistamiseen. Se auttaa hahmottamaan ovatko valitut toimet oikeutettuja suhteessa niiden syihin sekä mitkä ovat näiden toimien ja niitä perustelevan retoriikan poliittiset ja ideologiset motiivit.

Suomen hallituksen 16.3.2020 pitämää tiedotustilaisuutta valmiuslain käyttöönottamisesta oli pysäyttävä seurata. Lain nojalla siirryttiin poikkeustilaan, minkä seurauksena muun muassa kansalaisten liikkumista ja kokoontumista on rajoitettu sekä koulut pääosin suljettu. Varsinkin tämän jälkeen korona-aikaa ryhdyttiin vertaamaan sota-aikaan. Esimerkiksi toimittaja Tuomo Lappalainen kirjoitti, että hallituksen määräämät poikkeustoimet ovat osin kovemmat kuin sota-aikana (Suomen kuvalehti 12 /2020). Toimittaja Antti Lehmusvirta puolestaan totesi, että koronakriisi vie Suomen sotatalouden aikaan (Kauppalehti 19.3.2020).

Historian ja yhteiskuntaopin opiskeleminen aut-

"Sana kriisi on kokenus jonkinlaisen inflaation."

taa ymmärtämään eri kriisien eroja ja yhtäläisyyksiä, esimerkiksi vertaamaan koronakriisiä talvi- ja jatkosotaan tai siitä johtuvia talousongelmia 1990-luvun laman seurauksiin. Samalla historian ja yhteiskuntaopin opiskeleminen ohjaa havaitsemaan, että aiemminkin on eletty vaikeita aikoja. Ja tietoisuus siitä, että vaikeita aikoja on seurannut paremmat ajat, voi auttaa kriisissä elävää itseään pahimman yli. Näin historian ja yhteiskuntaopin opiskelulla voi olla myös terapeuttinen vaikutus.

Aikalaiset korostavat usein oman aikansa poikkeuksellisuutta. Brittiläinen runoilija T. S. Eliot kirjoitti Saksan ilmahyökkäyksen aikana vuonna 1940, että historia on nyt ja historia on Englanti. Economist-lehti viittasi tähän hiljattain julistamalla, että koronakriisin aikana "historia on nyt ja kaikkialla" (The Economist, Bagehot 21.3.2020). Vaikka eri ajankohdilla tai aikakausilla on omat erityispiirteensä, mikään niistä ei ole kuitenkaan ainutlaatuinen. Vastavaan kaltaista on koettu aiemminkin. Historiallisesti ja yhteiskunnallisesti sivistynyt ihminen ymmärtää tämän ja osaa siksi arvioida, minkä kokoluokan kriisistä kulloinkin on kyse. ■

Kirjoittaja on HYOL:n hallituksen puheenjohtaja.